

POSTANOWIENIE

30 grudnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Dończyk

na posiedzeniu niejawnym 30 grudnia 2024 r. w Warszawie
w sprawie z wniosku K.B.
z udziałem H.S., J.B., J.B.1, S.B., A.K. i M.K.
o uwłaszczenie,
na skutek skargi kasacyjnej H.S.
od postanowienia Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim
z 16 grudnia 2022 r., II Ca 824/22,

1. odrzuca skargę kasacyjną;

2. przyznaje adwokatowi A.K. od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim opłatę w kwocie 1 350 (tysiąc trzysta pięćdziesiąt) złotych, podwyższoną o kwotę podatku od towarów i usług, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej uczestniczce postępowania H.S. z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.

(M.M.)

UZASADNIENIE

Uczestniczka postępowania H.S. złożyła skargę kasacyjną od postanowienia Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim z 16 grudnia 2022 r. (sygn. akt II Ca 824/22), którym oddalono apelacje wniesione przez wnioskodawcę K.B. i uczestniczkę H.S. od postanowienia Sądu Rejonowego w Tomaszowie Mazowieckim z 24 maja 2022 r. (sygn. akt I Ns 237/19) w sprawie o uwłaszczenie.

K.B. ostatecznie (w piśmie z 28 września 2020 r.) wnioskował o stwierdzenie, że nabył z mocy prawa własność nieruchomości rolnej o powierzchni 1,08 ha położonej w [...]. Wniosek ten został prawomocnie oddalony.

Skargę oparto na podstawie naruszenia prawa materialnego (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.). Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżanego orzeczenia oraz orzeczenia Sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu sądowi. W przypadku uznania za uzasadnionej podstawy naruszenia przepisów postępowania wniesiono o uchylenie postanowienia i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez stwierdzenie nabycia własności przedmiotowej nieruchomości w drodze uwłaszczenia na rzecz K.B. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania oparto na przesłance z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Pokrzywdzenie orzeczeniem (gravamen) jest warunkiem dopuszczalności środka zaskarżenia, chyba że interes publiczny wymaga merytorycznego rozpoznania tego środka. Gravamen wymaga wykazania, że orzeczenie narusza prawa strony, co podlega ocenie przez Sąd drugiej instancji w ramach kontroli formalnej, także przez Sąd Najwyższy na etapie tzw. przedsądu. W przypadku braku takiego wykazania, środek odwoławczy nie może być merytorycznie rozpoznany. Taka sytuacja występuje na etapie postępowania kasacyjnego, w którym z uwagi na brak gravamen, tj. interesu prawnego strony skarżącej w zaskarżeniu orzeczenia sądu drugiej instancji, zachodzą podstawy do odrzucenia skargi kasacyjnej.

Wprawdzie z przepisów prawnych określających wymagania formalne czy to apelacji, czy też skargi kasacyjnej nie wynika wprost, ale w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że jedną z przesłanek dopuszczalności środka zaskarżenia, w tym skargi kasacyjnej, jest występowanie interesu prawnego podmiotu skarżącego w kwestionowaniu orzeczenia, od którego środek zaskarżenia został wniesiony. Dla jego powstania konieczne jest istnienie stanu pokrzywdzenia orzeczeniem (gravamen), który występuje, gdy zaskarżone orzeczenie narusza interesy skarżącego (zob. m. in. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego – zasadę prawną – z 15 maja 2014 r., III CZP 88/13,

OSNC 2014, nr 11, poz. 108, postanowienia Sądu Najwyższego: z 25 lutego 2015 r., V CSK 450/14, niepubl., z 3 listopada 2020 r., V CSK 198/20, niepubl., z 14 lipca 2020 r., I CSK 625/19, niepubl. i z 15 maja 2020 r., II CSK 205/19, niepubl.; wyrok Sądu Najwyższego z 2 lipca 2015 r., V CSK 421/14, niepubl.). W postępowaniach nieprocesowych zasada gravaminis może być ograniczona ze względu na zasadę oficjalności, która jest właściwa dla tego rodzaju postępowania, oraz z reguły niepodzielny charakter rozstrzygnięć zawartych w postanowieniach co do istoty sprawy (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 8 kwietnia 1997 r., I CKN 57/97, OSNC 1997, nr 11, poz. 166 i z 14 czerwca 2013 r., V CZ 115/12, OSNC-ZD 2014, nr 4, poz. 29). Z tej przyczyny stosowanie zasady gravaminis w sprawach rozpoznawanych w postępowaniu nieprocesowym powinno być poprzedzone wnikliwym badaniem wszystkich okoliczności sprawy oraz dogłębną analizą treści zapadłego orzeczenia w kontekście konkretnego postępowania, w którym zostało wydane.

Skarżąca nie przedstawiła żadnej argumentacji wskazującej na posiadanie interesu prawnego w zaskarżeniu postanowienia Sądu drugiej instancji, które kwestionuje. Wniosła środek odwoławczy wyłącznie na korzyść wnioskodawcy. Postanowienie to prawomocnie oddalało wnioski jej brata, K.B., o stwierdzenie uwłaszczenia, który dotyczył nabycia własności nieruchomości wyłącznie przez wnioskodawcę. Zgodnie z art. 510 § 1 k.p.c., mającym zastosowanie w sprawie o uwłaszczenie, zainteresowanym, a więc uczestnikiem postępowania, jest każdy, czyich praw dotyczy wynik sprawy. Spełnienie przesłanki zainteresowania wynikiem postępowania decyduje jedynie o możliwości udziału w sprawie w charakterze uczestnika, lecz samoistnie nie przesądza automatycznie istnieniu po stronie tego uczestnika interesu prawnego w zaskarżeniu orzeczenia zapadłego w tym postępowaniu. Interes ten podlega odrębnej ocenie, uwzględniającej, czy doszło do pokrzywdzenia skarżącego wydanym orzeczeniem. Przy ocenie, czy przesłanka ta została spełniona, nie wystarczy, aby wynik postępowania nieprocesowego mógł w ogóle dotyczyć praw określonego podmiotu; konieczne jest, aby konkretne, wydane orzeczenie prowadziło do pokrzywdzenia skarżącego uczestnika, tj. by odnosiło się do przysługujących mu praw lub obciążających go obowiązków. Na uwadze mieć należy, że w sprawie o uwłaszczenie, stwierdzenie nabycia nieruchomości może

nastąpić tylko na rzecz osoby wskazanej przez wnioskodawcę lub innego uczestnika (por. mającą odpowiednie zastosowanie uchwałę siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 11 czerwca 2015 r., III CZP 112/14, OSNC 2015, nr 11, poz. 127). Skoro ostatecznie doprecyzowany wniosek o stwierdzenie uwłaszczenia dotyczył nabycia własności nieruchomości wyłącznie przez wnioskodawcę, sąd był zobowiązany do rozpatrzenia wniosku w granicach żądania zawartego we wniosku. Oddalenie tego wniosku oznacza, że K.B. nie uzyskał prawa własności do nieruchomości, o którą wnioskował. Oddalenie wniosku wpływało jedynie na interes wnioskodawcy, nie zaś uczestniczki postępowania. W sprawie nie wykazano natomiast żadnej przesłanki, która warunkowałaby złożenie przez uczestniczkę skargi kasacyjnej w interesie publicznym.

Skarga kasacyjna powinna podlegać odrzuceniu jako niedopuszczalna z powodu niespełnienia przesłanki pokrzywdzenia uczestniczki zaskarżonym przez nią orzeczeniem Sądu drugiej instancji przez Sąd Okręgowy na podstawie art. 398⁶ § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. W konsekwencji, wobec jej przedstawienia Sądowi Najwyższemu skarga została odrzucona na podstawie art. 398⁶ § 3 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

O przyznaniu adwokatowi A.K. od Skarbu Państwa – Sądowi Okręgowemu w Piotrkowie Trybunalskim kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej uczestniczce postępowania H.S. z urzędu w postępowaniu kasacyjnym, obejmujących opłatę w kwocie 2 700 zł podwyższoną o kwotę podatku od towarów i usług – na stosowny wniosek zawarty w skardze kasacyjnej – Sąd Najwyższy postanowił na podstawie § 8 pkt 5 w zw. z § 11 pkt 1 w zw. z § 16 ust. 4 pkt 2 i § 4 ust. 1 i 3 w zw. z § 24 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 14 maja 2024 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa albo jednostki samorządu terytorialnego kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. z 2024 r., poz. 763).

(M.M.)

[a.ł]

